

08 — Waar staat uw partij in het ordes-speelveld?

****Waar staat uw partij in het ordes-speeassen: hoe diep snijden hun voorstellen in de constructie, en wie wil de constructie zelf herzien?***

Stem op wat? Een kiezer die in 2025 voor het stemhokje stond, kreeg de keuze tussen vijftien partijen — maar de werkelijke verschillen tussen die partijen vallen weg in de hitte van de campagne. Een nieuwe XY-analyse plaatst alle partijen tegelijk op twee assen die er voor Nova Democratia toe doen, en de uitkomst is even ontvullerend als verhelderend.

De analyse gebruikt twee onafhankelijke assen. De horizontale as meet de aard van de bestuurlijke voorstellen die een partij doet. Op het linker uiteinde staan eerste-ordevoorstellen: incidenten, symbolen, beleid binnen het bestaande kader. Op het rechter uiteinde staan derde-ordevoorstellen: ingrepen in de drager zelf — sunsetwetten, KPI-bestuur, machtscheiding twee-punt-nul. De verticale as meet de bereidheid om de bestuursconstructie te herzien: onderaan partijen die het huidige bestel als gegeven aanvaarden, bovenaan partijen die de constructie zelf op de schop willen — kiesstelsel, soevereiniteit, grondwet.

Nova Democratia ligt in deze grafiek bewust ver rechtsboven. Dat is geen toeval. Het hele model is ontworpen om derde-orde-ingrepen te doen op constructieniveau. Wie zich daar wil bevinden, krijgt op zijn minst de bekentenis dat geen enkele bestaande Nederlandse partij in deze hoek staat.

De kaart

Vier kwadranten, vier soorten partijen

Linksonder — Incidentpolitiek binnen het bestel

Hier vindt u de bulk van de Nederlandse politiek: VVD, CDA, GroenLinks-PvdA, ChristenUnie, SGP, PvdD, DENK, JA21. Zij voeren een politiek van beleidsverschuivingen binnen de bestaande constructie. Een ander belastingtarief, een ander zorgakkoord, een ander woningplan. Wat zij delen, is de stilzwijgende aanname dat het bestel zelf in orde is. Hun verschillen zijn reëel, maar liggen op het niveau van inhoudskeuzes, niet op constructieniveau. De VVD wil bijvoorbeeld een kiesdrempel van twee procent, maar handhaaft expliciet het kiesstelsel zelf. GroenLinks-PvdA, ChristenUnie en de Partij voor de Dieren melden onomwonden dat zij het huidige kiesstelsel willen behouden.

Rechtsonder — Institutionele verfijning

Hier zitten D66, NSC en Volt. Deze partijen denken structureler dan de bulk: D66 met haar traditionele aandacht voor staatsrechtelijke vernieuwing, NSC met haar focus op bestuurscultuur en uitvoeringskwaliteit, Volt met haar Europese institutionele agenda. Maar zij willen de constructie verfijnen, niet vervangen. NSC wil bijvoorbeeld het gemengde regionale kiesstelsel invoeren, maar binnen het bestaande grondwettelijke kader. D66 sprak in 2023 over staatsrechtelijke vernieuwing, maar concretiseerde dat sindsdien beperkt. Deze partijen zitten dichter bij Nova Democratia dan de bulk, maar nog steeds buiten het kwadrant waar werkelijke herziening plaatsvindt.

Linksboven — Symbolische hervorming

Hier zitten PVV, FVD en in mindere mate SP. Deze partijen willen wel degelijk de constructie aanpakken — PVV en FVD met soevereiniteitsvoorstellen tegenover Brussel, FVD bovendien met een Nexit-koers en een bindend correctief referendum, SP eveneens als historische voorstander van het referendum. Maar hun voorstellen blijven in de uitvoering vaak symbolisch in plaats van constructief. Het bindend referendum wordt aangekondigd, niet uitgewerkt. De Nexit wordt geroepen, niet gefaseerd doorgerekend. Het zijn intenties op constructieniveau, vertaald in eerste-ordetaal. Dat verklaart hun positie linksboven.

Rechtsboven — Structurele herziening

Het kwadrant waar Nova Democratia thuishoort. De enige bestaande partij die zich hier voorzichtig naar toe beweegt, is BBB. Niet vanwege haar inhoudelijke standpunten, maar vanwege haar institutionele voorstellen: zware decentralisatie met grondwettelijke herziening, een rijksoverheid die soevereiniteit deelt met provincies, beleidsrijke taken die teruggaan naar gemeenten en provincies. Dat is constructiedenken — ook al wordt het in BBB-taal verpakt. Het verklaart waarom BBB als enige bestaande partij in het rechterbovenkwadrant valt.

Geen enkele Nederlandse partij staat waar Nova Democratia staat. Niet links, niet rechts, niet in het midden.

Het zwaartepunt en de afstand tot Nova Democratia

De rode stippellijn in de grafiek markeert het zwaartepunt van de Tweede Kamer, gewogen naar zetels. Dat zwaartepunt ligt diep in het linker-onderkwadrant. Niet omdat individuele partijen extreem zijn, maar omdat het electoraal gewicht overweldigend bij partijen ligt die binnen het bestaande bestel opereren. D66 (zesentwintig zetels), PVV (zesentwintig zetels), VVD (tweentwintig zetels) en GroenLinks-PvdA (twintig zetels) maken samen ruim de helft van de Kamer uit, en zij liggen allemaal in of vlak boven het linker-onderkwadrant.

De pijl van dit zwaartepunt naar Nova Democratia geeft de transitierichting aan. Het is bewust een lange pijl. De afstand is groot, en dat is precies waarom een mediahefboom uit aflevering drie van deze serie noodzakelijk is. Zonder publieke verbreiding van ordes-denken blijft de hele rechterhelft van de grafiek voor de meeste kiezers ongeleerd terrein.

Wat de Pareto-analyse verklaart

De partijenkaart bevestigt cijfermatig wat de Pareto-analyse uit aflevering drie al uitwees. Zittende politieke partijen scoren samen veertienhonderdachtenvijftig punten remwicht — niet omdat zij sterk zijn, maar omdat zij gezamenlijk een eerste-ordetaalmonopolie hebben in een eerste-ordepubliek. De kaart laat zien waar dat monopolie geografisch zit: linksonder, waar zes partijen samen meer dan negentig zetels bezetten.

Tegelijk verklaart de kaart waarom geen bestaande coalitie van bestaande partijen Nova Democratia kan dragen. Een coalitie van bijvoorbeeld D66, NSC en BBB zou inhoudelijk weliswaar dicht bij de rechterhelft komen, maar zelfs dan zou het zwaartepunt onder Nova Democratia blijven. Dat is geen tactisch probleem, dat is een ontwerpsignaal. Het electoraat moet eerst de rechterhelft van de grafiek leren bewonen voordat een partij die kant op kan bewegen zonder zetelverlies.

Drie waarnemingen die ertoe doen

Ten eerste: de bovenkant van de grafiek is dun bevolkt. Slechts vier partijen — PVV, FVD, BBB en in mindere mate SP — scoren boven het midden op constructie-herziening. Samen zijn dat eenenveertig zetels, ruim een kwart van de Tweede Kamer. Dat is niet weinig, maar deze partijen zitten verspreid over twee kwadranten en hebben sterk uiteenlopende inhoud. Een werkbare coalitie van constructiehervormers bestaat niet.

Ten tweede: de rechterkant van de grafiek is bezet door partijen met weinig zetels. D66, NSC, Volt en BBB samen halen achtendertig zetels, waarvan zesentwintig alleen al D66. Wie naar derde-ordedenken zoekt in de Nederlandse politiek, vindt dat overwegend in middelgrote en kleinere fracties. De grote linksonderpartijen — VVD, GroenLinks-PvdA, PVV — trekken het zwaartepunt fors naar de linker-onderhoek.

Ten derde, en dat is voor Nova Democratia het meest relevant: het rechter-bovenkwadrant zelf telt slechts BBB met zeven zetels als bestaande aanwezigheid. Het gebied dat Nova Democratia bewoont, is electoraal vrijwel leeg. Dat is geen handicap. Het is een kans — mits het publiek leert dat dit kwadrant bestaat. Aflevering drie van deze serie heet niet voor niets “Media als rekstrook”.

De grafiek toont waar het werk ligt. Niet aan de kant van de inhoud, maar aan de kant van het kwadrant.

Vooruitkijken

De kaart staat. Wat ontbreekt, is een gewogen Pareto van het partijgedrag zelf: hoe sterk verzet elke partij zich, in welke fase, tegen welke specifieke Nova-Democratia-maatregel. Die analyse — partij voor partij, fase voor fase — vraagt om dezelfde drievoudige weging die Brussel in aflevering nul kreeg: intensiteit, machtshefboom, uithoudingsvermogen. Het is de logische volgende stap.

Wat de huidige kaart al toont, is dat het zwaartepunt geen vijand is, maar een afstand. Een ingenieursprobleem, geen ideologisch conflict. En ingenieursproblemen kennen ingenieursoplossingen: meten, faseren, classificeren, herhalen. Het is precies waarvoor Nova Democratia bestaat.

Open Vizier · novademocratia.com · Werkmateriaal · Jacobus van Merksteijn · Juni 2026